

Radosław Zych¹

Protesty wyborcze i ich rozpoznawanie w polskich wyborach do Parlamentu Europejskiego z 2014 roku

Słowa kluczowe: polskie wybory 2014, protesty wyborcze, ważność wyborów, Parlament Europejski

Keywords: Polish elections 2014, election protests, validity of the elections, the EU Parliament

Streszczenie

Tematem niniejszego artykułu jest problematyka protestów wyborczych wnoszonych po wyborach do Parlamentu Europejskiego, jakie odbyły się w Polsce w 2014 r. Autor podejmie analizę ilościową i jakościową badanego zagadnienia, m.in. poprzez zestawienie liczby protestów wyborczych wniesionych do Sądu Najwyższego po polskich wyborach do Parlamentu Europejskiego w latach 2004–2014. Treść uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 sierpnia 2014 r. niewątpliwie jest dowodem na stabilność demokratycznych procedur wyborczych. Powierzenie organom sądowym kompetencji do dokonywania oceny zgodności z prawem przebiegu wyborów spełnia wymogi demokratycznego państwa prawnego i sprawiedliwości społecznej. Sprawowana w Rzeczypospolitej Polskiej kontrola ważności wyborów, dokonywana przez niezależny od legislatury i egzekutywy organ sądowy, pozwala na bezstronną analizę stanu faktycznego, opartą na prawie i wolną od elementów gry politycznej.

¹ Autor jest doktorantem Centrum Studiów Wyborczych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Mail: radzy@doktorant.umk.pl.

Summary

Complaints against the validity of Polish elections to the EU Parliament and their consideration in 2014 year

The election protests concerning Polish elections to the European Parliament from 2014 year focused on a number of specific issues. Noteworthy is the number of them – 64. So far, in Polish European elections of 2014 year brought them the most. Still, a large percentage of judgments in election protests are those, in which The Supreme Court shall not act upon a complaint filed by a person not entitled to do so based on the grounds laid down in electoral code. This may indicate the ignorance of people who made such a remedy on the timing and the grounds of his lodge.

✱

I.

W dniu 25 maja 2014 r. Polacy mieli możliwość po raz trzeci uczestniczyć w głosowaniu w wyborach do Parlamentu Europejskiego. Ze sposobności tej skorzystało 23,82% uprawnionych². To mniej niż w elekcji z 2009³ r., jednak więcej niż w 2004⁴ r. W polskim prawie wyborczym przyjęto system sądowej kontroli procesu wyborczego. Podobnie rzecz ma się w odniesieniu do postępowania protestowego w wyborach posłów do Parlamentu Europejskiego⁵. Weryfikacja ważności wyborów odbywa się w dwóch etapach⁶, a cała proce-

² Podaję za: <http://wiadomosci.wp.pl/lbid,7604,title,Pelne-wyniki-wyborow-do-Parlamentu-Europejskiego-Zobacz-kogo-poparli-Polacy,nazywo.html?ticaid=11338c> (7.08.2014).

³ Frekwencja w wyborach do PE w 2009 r. wyniosła 24,53%. Podaję za: [http://pe2009.pkw.gov.pl/PUE/PL/WYN/F/\(7.08.2014\)](http://pe2009.pkw.gov.pl/PUE/PL/WYN/F/(7.08.2014)).

⁴ Frekwencja w wyborach do PE w 2004 r. wyniosła 20,87%. Podaję za: Obwieszczenie PKW z dnia 15 czerwca 2004 r. o wynikach wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych w dniu 13 czerwca 2004 r. zamieszczone na stronie internetowej [http://www.pe2004.pkw.gov.pl/\(7.08.2014\)](http://www.pe2004.pkw.gov.pl/(7.08.2014)).

⁵ A. Sokala, B. Michalak, P. Uziębło, *Leksykon prawa wyborczego i referendalnego oraz systemów wyborczych*, Warszawa 2013, s. v. protest wyborczy.

⁶ *Sąd Najwyższy Rzeczypospolitej Polskiej. Historia i współczesność. Księga jubileuszowa 90-lecia Sądu Najwyższego 1917–2007*, red. A. Korobowicz, Warszawa 2007, s. 333.

dura uruchamiana jest przez wniesienie protestu wyborczego. Ten *sui generis* środek prawny jest społecznym środkiem kontroli zgodności z prawem przebiegu wyborów oraz źródłem wiedzy o nieprawidłowościach działania samych wyborców i członków komisji wyborczych⁷.

II.

Kodeks wyborczy⁸ *expressis verbis* w dziale VI nie reguluje kwestii protestów wyborczych i orzekania o ważności wyborów do PE. W art. 336 znajduje się odesłanie, iż „do protestów wyborczych i postępowania w sprawie stwierdzenia ważności wyborów do Parlamentu Europejskiego stosuje się odpowiednio przepisy art. 241–246”. A zatem o ważności eurowyborów Sąd Najwyższy orzeka w trybie identycznym dla wyborów do Sejmu RP.

Zgodnie z art. 244 § 2 kodeksu rozstrzygnięcie Sąd Najwyższy podejmuje w formie uchwały, nie później niż w 90. dniu po dniu wyborów⁹. Oficjalne wyniki wyborów do Parlamentu Europejskiego zostały opublikowane w Dzienniku Ustaw w dniu 27 maja 2014 r.¹⁰ Od tego momentu rozpoczął bieg 7-dniowy termin na wnoszenie protestów wyborczych do Sądu Najwyższego¹¹.

⁷ A. Józefowicz, *Przesłanki prawne rozstrzygnięcia o ważności wyborów parlamentarnych*, „Państwo i Prawo” 1999, z. 8, s. 4.

⁸ Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz.U. Nr 21, poz. 112 ze zm.).

⁹ Termin ten uznawany jest za zawily. Po jego upływie unieważnienie wyborów byłoby nieskuteczne, albowiem uprawnienie do stwierdzenia ważności wyborów wygasa. Podaje za: J. Repel, *Weryfikacja wyborów parlamentarnych w polskim prawie konstytucyjnym*, [w:] *Polskie zmiany ustrojowe w literaturze prawniczej*, red. R. Balicki, B. Banaszak, M. Jabłoński, Wrocław 1997, s. 93–94. Trybunał Konstytucyjny w uchwale z dnia 16 czerwca 1993 r. stwierdził, że ustawodawca poprzez ustalenie takiego terminu zmierzał „do jak najszybszego rozstrzygnięcia stanu niepewności co do ważności wyborów, gdyż jest to kwestia tak podstawowa jak funkcjonowanie Sejmu”. Uchwała TK z dnia 16 czerwca 1993 r. (W 4/93), dotycząca ustalenia powszechnie obowiązującej wykładni przepisów Ordynacji wyborczej do Senatu RP oraz Ordynacji wyborczej do Sejmu RP.

¹⁰ Obwieszczenie PKW z dnia 26 maja 2014 r. o wynikach wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych w dniu 25 maja 2014 r. (Dz.U. poz. 692).

¹¹ Zgodnie z art. 241 § 1 k. w. „protest przeciwko ważności wyborów [...] wnosi się do Sądu Najwyższego w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Ustaw RP. Nadanie w tym terminie protestu w pol-

Ustawodawca, moim zdaniem, nie wziął pod uwagę czasu, jaki z czysto technicznych względów musi upłynąć od dnia głosowania do dnia ogłoszenia wyników przez Państwową Komisję Wyborczą i wyznaczył Sądowi Najwyższemu na podjęcie uchwały termin liczony od pierwszej daty, czyli od dnia „wyborów”. Tymczasem w inny sposób określony został termin, również o charakterze zawilym, do wniesienia protestu wyborczego. W tym wypadku decyduje data ogłoszenia wyników wyborów w Dzienniku Ustaw. Brak konsekwencji ustawodawcy powoduje, że efektywny czas na rozpatrzenie protestów wyborczych wynosi jednak mniej niż 90 dni.

Podjęcie przez Sąd Najwyższy uchwały w przedmiocie ważności wyborów nastąpiło w dniu 7 sierpnia 2014 r.¹² Sąd Najwyższy na podstawie sprawozdania PKW, opinii wydanych po rozpoznaniu protestów wyborczych i obwieszczenia PKW o wynikach wyborów posłów do PE przeprowadzonych w dniu 25 maja 2014 r. orzekł, iż: „stwierdza ważność wyborów do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych w dniu 25 maja 2014 r.”

Z treści uchwały wynika, że w odniesieniu do 13 protestów Sąd Najwyższy wydał opinie, że są one uzasadnione w całości lub części, lecz stwierdzone naruszenia prawa nie miały wpływu na wynik wyborów.

W części spraw stwierdzono błędne ustalenie wyników głosowania w 7 obwodowych komisjach wyborczych, obejmujące od 1 do 49 głosów. Przyczynami zniekształcenia rzeczywistego wyniku głosowania było najczęściej omyłkowe wpisywanie liczby głosów oddanych na danego kandydata do sąsiedniej rubryki protokołu.

skiej placówce operatora publicznego jest równoznaczne z wniesieniem go do Sądu Najwyższego”. Protest rozstrzyga Sąd Najwyższy w składzie 3 sędziów, wydając opinię w sprawie protestu. Zob. M. Chmaj, W. Skrzydło, *System wyborczy w Rzeczypospolitej Polskiej*, Kraków 2005, s. 158. Postanowienia zawierające opinie mają niewiążący charakter prawny i podlegają weryfikacji całej Izby Sądu Najwyższego. Zawarte w opinii ustalenia co do zasadności zarzutów protestu i ocenę ich wpływu na wynik wyborów cała Izba SN może zaakceptować na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego lub zająć odmienne stanowisko co do zaadności zarzutów protestu lub ich wpływu na wynik wyborów. Zob. A. Józefowicz, *op.cit.*, s. 7.

¹² Uchwała składu całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego z dnia 7 sierpnia 2014 r., sygn. akt III SW 68/14. Tekst dostępny na stronie: <http://www.sn.pl/aktualnosci/SitePages/Komunikaty%20o%20sprawach.aspx> (21.11.2014).

Za zasadne uznano zarzuty kilku protestów dotyczące naruszenia art. 77 kodeksu wyborczego¹³, polegające na zaniechaniu przez Obwodowe Komisje Wyborcze nr 102, 103 i 565 w Warszawie, nr 7 w Kętrzynie oraz nr 13 w Żywcu wywieszenia niezwłocznie (po zakończeniu liczenia głosów, a przed opuszczeniem lokalu wyborczego) kopii protokołu głosowania w lokalu wyborczym w widocznym miejscu. Sąd Najwyższy ustalił, że komisje te nie miały w lokalu wyborczym zapewnionej obsługi informatycznej, wobec czego protokoły głosowania komisje sporządziły poza lokalami wyborczymi i wywiesiły niezwłocznie po wydrukowaniu ich z systemu informatycznego. Stwierdzono jednak, że wszystkie dane liczbowe zawarte w protokołach końcowych były zgodne z wynikami ustalonymi bezpośrednio po policzeniu głosów.

Sąd Najwyższy uznał również za zasadny zarzut dotyczący głosowania w Obwodowej Komisji Wyborczej nr 232 w Warszawie, w czasie którego doszło do przepełnienia urny, a następnie oderwania jej wieka przez zniecierpliwionych wyborców. Uznano, że naruszony został art. 42 § 1 kodeksu wyborczego¹⁴ przez dopuszczenie do nieuzasadnionego otwarcia urny w trakcie głosowania. Naruszenie to nie miało wpływu na wynik wyborów, ponieważ protokół głosowania został sporządzony poprawnie pod względem formalnym i merytorycznym.

Do sądu wpłynęło 7 nieuzasadnionych protestów. Ich bezzasadność wynikała z nieudowodnienia zarzutów lub nietrafnej interpretacji przepisów kodeksu wyborczego.

Sąd Najwyższy pozostawił bez dalszego biegu 43 protesty, w tym jeden protest przeciwko wyborowi konkretnego posła. Co do jednego protestu został zarządzone zwrot wobec nieuzupełnienia braku. Pozostawienie protestów bez dalszego biegu było spowodowane w szczególności ich złożeniem przed lub po terminie, złożeniem protestu przez nieuprawniony podmiot lub dotyczącego sprawy (umieszczenia w spisie wyborców), co do której w ko-

¹³ Zgodnie z art. 77 k. w. „obwodowa komisja wyborcza podaje niezwłocznie do publicznej wiadomości wyniki głosowania w obwodzie, poprzez wywieszenie w lokalu wyborczym, w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców, kopii protokołu głosowania w obwodzie”.

¹⁴ Zgodnie z art. 42 § 1 k. w. „przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza sprawdza, czy urna jest pusta, po czym zamyka się urnę wyborczą i opieczętowuje ją pieczęcią komisji [...]”.

deksie wyborczym przewidziano możliwość wniesienia przed dniem głosowania skargi lub odwołania do sądu lub do Państwowej Komisji Wyborczej, nieprzedstawieniem dowodów¹⁵ na zarzut będący nieweryfikowalnym przypuszczeniem oraz niepowołaniem zarzutów mieszczących się w zakresie przedmiotowym protestu wyborczego (art. 82 § 1 kodeksu wyborczego¹⁶), czyli niewskazanie dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom lub naruszenia przepisów kodeksu wyborczego dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów.

Sąd Najwyższy pozostawił bez biegu 5 protestów wyborców powołujących się na uniemożliwienie im wzięcia udziału w wyborach poza granicami RP (pozbawienie czynnego prawa wyborczego¹⁷) na skutek wprowadzenia w błąd co do właściwego obwodu głosowania za granicą oraz zaniechania polskich władz utworzenia we Lwowie obwodowej komisji wyborczej. W sprawach tych ustalono, że w wyborach został utworzony na Ukrainie tylko jeden obwód głosowania w Kijowie, a informacje o utworzeniu obwodów głosowania za granicą były dostępne na stronach internetowych PKW, Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz Ambasady RP w Kijowie, z którymi protestujący nie zapoznali się.

Sąd Najwyższy zaakceptował opinie przedstawione przez składy orzekające w sprawach protestów. Zarówno zastępca prokuratora generalnego, jak i przewodniczący Państwowej Komisji Państwowej wnosili o podję-

¹⁵ Zgodnie z art. 241 § 1 k. w. „wnoszący protest powinien sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których opiera swoje zarzuty”. Niespełnienie tych warunków skutkuje, na podstawie art. 243 § 1 k. w., pozostawieniem protestu bez dalszego biegu.

¹⁶ Zgodnie z art. 82 § 1 k. w. „przeciwko ważności wyborów, ważności wyborów w okręgu lub wyborowi określonej osoby może być wniesiony protest z powodu: 1) dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom, określonego w rozdziale XXXI kodeksu karnego, mającego wpływ na przebieg głosowania, ustalenie wyników głosowania lub wyników wyborów lub 2) naruszenia przepisów kodeksu (wyborczego) dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów, mającego wpływ na wynik wyborów”. Jednak Sąd Najwyższy w postępowaniu protestowym ustala wyłącznie znamiona przedmiotowe przestępstwa przeciwko wyborom, którego zarzut stanowi podstawę protestu wyborczego. Zob. Postanowienie SN z dnia 16 listopada 2005 r., sygn. akt III SW 120/05.

¹⁷ Należy podkreślić, iż kodeks wyborczy w art. 10 § 2 wymienia przyczyny pozbawienia danej osoby prawa wybierania. Są to: pozbawienie praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu, pozbawienie praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu, ubezwłasnowolnienie prawomocnym orzeczeniem sądu.

cie uchwały stwierdzającej ważność wyborów do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych w dniu 25 maja 2014 r.

Tabela 1. Daty istotne dla dotrzymania terminu orzekania przez Sąd Najwyższy o ważności wyborów do Parlamentu Europejskiego w latach 2004–2014

	2004	2009	2014
Data głosowania	13 czerwca 2004 r.	7 czerwca 2009 r.	25 maja 2014 r.
Obwieszczenie PKW	15 czerwca 2004 r.	8 czerwca 2009 r.	26 maja 2014 r.
Data orzekania o ważności wyborów	29 lipca 2004 r.	26 sierpnia 2009 r.	7 sierpnia 2014 r.

Tabela 2. Frekwencja wyborcza w wyborach do Parlamentu Europejskiego w latach 2004–2014

	2004	2009	2014
Frekwencja wyborcza (w%)	20,87	24,53	23,82

III.

W 2014 r. ogółem wniesiono 64 protesty wyborcze, w przypadku 13 sąd postanowił wyrazić opinię, że zarzuty są zasadne, lecz naruszenie przepisów nie miało wpływu na wynik wyborów. W przypadku siedmiu protestów Sąd Najwyższy uznał, że zarzuty były niezasadne. Na wynik wyborów nie miały wpływu – w opinii sądu – nieprawidłowości wskazane przez partię Prawo i Sprawiedliwość w proteście wyborczym (było to 6 zarzutów). Pozostałe protesty pozostawiono bez dalszego biegu.

Głównym zarzutem podnoszonym przez PiS było błędne, zdaniem tej partii, zakwalifikowanie głosów jako nieważne. Wskazywano, że odsetek głosów nieważnych w wyborach wynosił 3,12%, a w elekcji do PE w 2009 r. – 1,77%. Sąd postanowił protest pozostawić bez dalszego biegu, uzasadniając to m.in. tym, że nie wskazano nawet jednej komisji obwodowej, w której miałyby dojść do rzekomego nieprawidłowego ustalenia wyników głosowania¹⁸.

¹⁸ Wybory do Parlamentu Europejskiego. Sąd Najwyższy zdecyduje o ważności. Tekst artykułu podaję za stroną: <http://prawo.money.pl/aktualnosci/wiadomosci/artykul/wybory>

Większość protestów wnieśli wyborcy, m.in. osadzony w zakładzie karnym, który nie mógł zagłosować, gdyż nie odnotowano, że odbył już karę 10 lat pozbawienia praw publicznych¹⁹. Protest wniósł m.in. niepełnosprawny wyborca, którego z mieszkania wymeldował jego właściciel. Wyborca ten nie mógł oddać głosu, gdyż nie było go w spisie wyborców.

Inny z protestów dotyczył pozbawienia prawa do głosu. W spisie wyborców w jednym z lokali wyborczych pod nazwiskiem wyborcy był podpis świadczący o wydaniu karty do głosowania, jednak nie był to podpis właściwego wyborcy, co potwierdziła wezwana na miejsce policja. Komisja odmówiła jednak wydania innej karty do głosowania.

Trzy osoby zgłosiły protesty, gdyż w konsulacie we Lwowie, w którym na podstawie zaświadczenia chciały oddać głos, ze względu na sytuację polityczną wybory się nie odbyły. Wyborcy przed wyjazdem do Lwowa upewniali się, że w tamtejszym konsulacie można oddać głos. Na miejscu otrzymali informację, że mogą zagłosować w ambasadzie w Kijowie.

Do sądu wpłynął także m.in. protest komisji obwodowej nr 2 w Białej Podlaskiej, która poinformowała, że omyłkowo zaliczyła głosy na rzecz niewłaściwego kandydata z tej samej listy.

Z kolei jeden z kandydatów na europoślą zaprotestował, gdyż według jego wiedzy jego sąsiedzi oddali na niego głos, natomiast w protokole komisji nie odnotowano oddanych na tego kandydata głosów. W postanowieniu z dnia 16 lipca 2014 r.²⁰ Sąd Najwyższy wyraził opinię, że protest jest zasadny, ale jego zarzuty nie miały wpływu na ważność wyborów. Sąd Najwyższy,

;do;parlamentu;europejskiego;sad;najwyzszy;zdecyduje;o;waznosci,251,0,1595387.html (7.08.2014).

¹⁹ W podobnej sprawie Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 19 października 2000 r., sygn. akt III SW 14/00, wydał opinię, że zarzut protestu jest zasadny, lecz naruszenie przepisów ustawy nie miało wpływu na wynik wyborów. Sąd doszedł do wniosku, iż wykładnia funkcjonalna przemawia za uznaniem, że uprawnienia do złożenia protestu jest pozbawiony ten wyborca, który został skreślony ze spisu wyborców, ale miał możliwość wykorzystania środków prawnych zaskarżenia tej czynności. Podają za: R. Zych, T. Kowalczyk, *Pozbawienie praw publicznych jako środek karny w aspekcie realizacji praw wyborczych*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2012, nr 2(10), s. 117 in.

²⁰ Postanowienie SN z dnia 16 lipca 2014 r., sygn. akt III SW46/14. Treść dostępna na stronie: <http://www.sn.pl/sites/orzecznictwo/Orzeczenia3/III%20SW%2046-14.pdf> (20.12.2014).

w związku z zarzutem protestu, dopuścił dowód z oględzin kart do głosowania. Karty zostały dostarczone w dwóch opieczetowanych paczkach, wewnątrz których umieszczone były pogrupowane w mniejsze paczki karty. Po dokonaniu oględzin kart do głosowania z paczki z napisem „głosy ważne z kart ważnych lista numer...” z pieczęcią Obwodowej Komisji Wyborczej stwierdzono, że znajduje się tam 25 kart, na których oddano głos na kandydata wnoszącego protest. W pozostałych paczkach nie było ważnych głosów oddanych na tego kandydata. Sąd Najwyższy wyraził opinię, że postępowanie Obwodowej Komisji Wyborczej naruszało przepisy wyborcze przez błędne ustalenie ilości głosów na kandydata wnoszącego protest wyborczy, jednak naruszenie to nie miało wpływu na wynik wyborów. Kandydat wnoszący protest otrzymał w całym okręgu wyborczym 456 głosów, a na posłów wybrani zostali kandydaci z list innych komitetów wyborczych, którzy otrzymali kolejno: 67 997 i 61 418 głosów. Uchybienia w liczeniu głosów oddanych na określonego kandydata nie mają wpływu na wynik wyborów, jeżeli jego komitet wyborczy nie uczestniczy w podziale mandatów²¹.

Tabela 3. Zestawienie liczby protestów wyborczych wniesionych do Sądu Najwyższego po polskich wyborach do Parlamentu Europejskiego w latach 2004–2014

	2004	2009	2014
Protestów ogółem	27	43	64
Zasadnych	6 (9 protestów, z czego 4 rozpoznano łącznie)	-	13
Bezzasadnych	6	22	7
Pozostawionych bez dalszego biegu	12	21	43
Umorzono	-	-	-
Pismo nie było protestem	-	-	-
Wpływ naruszenia prawa na wynik wyborów	-	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie uchwał Sądu Najwyższego.

²¹ Postanowienie SN z dnia 3 listopada 2005 r., sygn. akt III SW 135/05, LEX nr 176932.

IV.

Porównując dane z tabeli nr 2 z tabelą nr 3, *prima facie* można by wnioskować, iż liczba protestów wyborczych wniesionych do Sądu Najwyższego po polskich wyborach do Parlamentu Europejskiego w latach 2004–2009 koresponduje z frekwencją wyborczą. Dla przykładu w 2004 r. ogółem wniesiono 27 protestów (przy frekwencji na poziomie 20,87%). Natomiast w 2009 r. frekwencja podwyższyła się do 24,53%, a wraz z nią zwiększeniu uległa liczba protestów wyborczych wniesionych do Sądu Najwyższego (43). Prawidłowość powyższego wnioskowania przełamuje elekcja z 2014 r. Frekwencja była niższa (23,82%) od tej z 2009 r. Natomiast liczba protestów wniesionych po wyborach była wyższa (64) niż w 2009 r. (43).

Moim zdaniem nie można mówić o wpływie frekwencji wyborczej na liczbę protestów wnoszonych po polskich wyborach do Parlamentu Europejskiego. Sąd Najwyższy orzeka o ważności wyborów na podstawie sprawozdania Państwowej Komisji Wyborczej, co potwierdza jej autorytet jako stałego i najwyższego organu polskiej administracji wyborczej. Drugą podstawą orzekania są opinie Sądu Najwyższego formułowane w odniesieniu do poszczególnych protestów wnoszonych przez osoby uprawnione. Osobami takimi są m.in. wyborcy wpisani w dniu głosowania w spisie wyborców w danym obwodzie głosowania²². A zatem można skonstatować, iż w procedurze sądowej kontroli procesu wyborczego uczestniczą wszyscy uprawnieni do głosowania, niezależnie od tego, czy faktycznie głosowali w wyborach. Niewątpliwie aktualnym problemem badawczym pozostaje dalsza analiza czynników wpływających na poziom frekwencji wyborczej w eurowyborach²³.

V.

Protesty wyborcze dotyczące polskich wyborów do Parlamentu Europejskiego z 2014 r. dotyczyły wielu zagadnień szczegółowych. Na uwagę zasługuje

²² Zgodnie z art. 82 § 2 kodeksu wyborczego. Prawo wniesienia protestu przysługuje również przewodniczącemu właściwej komisji wyborczej i pełnomocnikowi wyborczemu (art. 82 § 5 kodeksu wyborczego).

²³ Spośród wielu publikacji na ten temat można wskazać np. *Europejskie wybory młodych*, red. J. Zbieranek, Toruń 2014.

ich liczba – 64. Jak dotychczas, to właśnie w polskich eurowyborach z 2014 r. wniesiono ich najwięcej. Jednak wciąż duży odsetek orzeczeń w sprawach protestów wyborczych stanowią te o pozostawieniu ich bez dalszego biegu. Może to świadczyć o niewiedzy osób występujących z tym środkiem prawnym na temat terminu i podstaw jego wnoszenia. Analiza protestów wyborczych wnoszonych po polskich eurowyborach z 2014 r. potwierdza słowa M. A. Griffith-Traversy o tym, że zadanie ustalenia wyników głosowania, a więc w szczególności liczenie i kwalifikowanie głosów, tylko z pozoru jest czynnością prostą. To przecież właśnie na tym etapie procesu wyborczego dochodzi najczęściej „do manipulacji, oszustw, błędów i nieporozumień²⁴”. Należy zauważyć, że polskie eurowybory z 2014 r. były pierwszą taką elekcją przeprowadzaną w oparciu o kodeks wyborczy uchwalony w 2011 r. Ten akt normatywny, podobnie jak poprzednio obowiązujący²⁵, utrzymał sądowy model kontroli procesu wyborczego. Powierzenie organom sądowym kompetencji do dokonywania oceny zgodności z prawem przebiegu wyborów spełnia wymogi demokratycznego państwa prawnego i sprawiedliwości społecznej. Sprawowana w Rzeczypospolitej Polskiej kontrola ważności wyborów, dokonywana przez niezależny od legislatury i egzekutywy organ sądowy, pozwala na bezstronną analizę stanu faktycznego, opartą na prawie i wolną od elementów gry politycznej²⁶. Dokonany w niniejszym opracowaniu przegląd regulacji prawnych i orzecznictwa sądowego dowodzi, iż kluczowym kryterium stosowanym w procesie weryfikacji wyborów jest zasada „wolnych wyborów²⁷”.

²⁴ *Demokracja, parlament i systemy wyborcze*, red. M. Griffith-Traversy, Warszawa 2007, s. 94; A. Sokala, *Administracja wyborcza w obowiązującym prawie polskim. Struktura organizacyjna, charakter prawny, kompetencje*, Toruń 2010, s. 214–215.

²⁵ Ustawa z dnia 23 stycznia 2004 r. – Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego (Dz.U. Nr 25, poz. 219 ze zm.).

²⁶ Na poparcie powyższej tezy warto przypomnieć orzeczenie Sądu Najwyższego, w którym stwierdził, iż: „Sąd Najwyższy nie jest uprawniony ani upoważniony do oceny postulowanych przez wnoszącego protest sposobów ulepszenia systemu ustalania wyników wyborów”. Postulaty tego rodzaju nie odpowiadają ustawowemu pojęciu zarzutów protestu wyborczego. Postanowienie SN z dnia 27 listopada 2007 r., sygn. akt III SW 55/07. Tak samo Sąd Najwyższy nie dokonuje ponownego przeliczenia głosów oddanych w okręgu wyborczym, jeżeli wnoszący protest nie uprawdopodobnił zarzutów dotyczących błędnego ustalenia wyniku głosowania. Postanowienie SN z dnia 8 listopada 2005 r., sygn. akt III SW 82/05.

²⁷ Zob. G. Kryszewski, *Standardy prawne wolnych wyborów parlamentarnych*, Białystok 2007, s. 255. O proteście wyborczym zob. też: B. Michalak, A. Sokala, *Leksykon prawa wybor-*

Literatura

- Chmaj M., Skrzydło W., *System wyborczy w Rzeczypospolitej Polskiej*, Kraków 2005.
- Demokracja, parlament i systemy wyborcze*, red. M. Griffith-Traversy, Warszawa 2007.
- Europejskie wybory młodych*, red. J. Zbieranek, Toruń 2014.
- Józefowicz A., *Przesłanki prawne rozstrzygnięcia o ważności wyborów parlamentarnych*, „Państwo i Prawo” 1999, z. 8.
- Kryszeń G., *Standardy prawne wolnych wyborów parlamentarnych*, Białystok 2007.
- Michalak B., Sokala A., *Leksykon prawa wyborczego i systemów wyborczych*, Warszawa 2010.
- Repel J., *Weryfikacja wyborów parlamentarnych w polskim prawie konstytucyjnym*, [w:] *Polskie zmiany ustrojowe w literaturze prawniczej*, red. R. Balicki, B. Banaszak, M. Jabłoński, Wrocław 1997.
- Sąd Najwyższy Rzeczypospolitej Polskiej. Historia i współczesność. Księga jubileuszowa 90-lecia Sądu Najwyższego 1917–2007*, red. A. Korobowicz, Warszawa 2007.
- Sokala A., *Administracja wyborcza w obowiązującym prawie polskim. Struktura organizacyjna, charakter prawny, kompetencje*, Toruń 2010.
- Sokala A., Michalak B., Uziębło P., *Leksykon prawa wyborczego i referendalnego oraz systemów wyborczych*, Warszawa 2013.
- Zych R., Kowalczyk T., *Pozbawienie praw publicznych jako środek karny w aspekcie realizacji praw wyborczych*, „Przeгляд Prawa Konstytucyjnego” 2012, nr 2 (10).
- Żukowski A., *Systemy wyborcze. Wprowadzenie*, Olsztyn 1999.

czego i systemów wyborczych, Warszawa 2010, s.v. protest wyborczy; A. Sokala, B. Michalak, P. Uziębło, op.cit., s.v. protest wyborczy. Zdaniem Arkadiusza Żukowskiego protest wyborczy jako środek prawny ma wpływać na „czystość reguł gry wyborczej, a tym samym uwiarygodnić akt wyborczy wśród obywateli”. Zob. A. Żukowski, *Systemy wyborcze. Wprowadzenie*, Olsztyn 1999, s. 87.